

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสว่างกิจวิทยา ตำบลเสาเล้า อำเภอนองบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบชุมชนมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และบทเรียนการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงให้เด็กนักเรียน ของบ้าน วัด และโรงเรียนสว่างกิจวิทยา 2) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน และวิถีชีวิตชุมชน บ้านโนนสว่างและบ้านโนนมีกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโนนสว่างและบ้านโนนมีกิจ 4) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสว่างกิจวิทยา อำเภอนองบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลวิจัยพบว่า

1. นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย โดยมีพฤติกรรมเมื่อได้รับเงินจากผู้ปกครองเท่าใดจะใช้จ่ายในสิ่งที่ต้องการหมดไม่ว่าจะได้น้อยได้มากก็ใช้จนหมด ใช้ซื้อขนมและของเล่น ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าเป็นการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเมื่อเทียบกับรายได้ที่ผู้ปกครองหาได้ในแต่ละวัน ไม่มีนิสัยรักการออมที่เกิดจากจิตสำนึกของตนเองแต่มีเงินออม และยังไม่ได้รับการปลูกฝังจากผู้ปกครองให้ช่วยงานอาชีพของครอบครัวทำให้นักเรียนไม่ได้เรียนรู้อาชีพ ไม่เข้าใจความยากลำบากของการได้มาซึ่งรายได้ของครอบครัวจึงไม่เห็นคุณค่าของเงิน

2. โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนมาโดยตลอดแต่จะให้ความสำคัญ เน้นหนักเป็นบางช่วงแล้วแต่นโยบายผู้บริหาร และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอกในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยกิจกรรมที่โรงเรียนเคยจัดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการแล้ว ได้แก่ การปลูกมันสำปะหลัง การทำนา การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การปลูกเห็ดนางฟ้าเห็ดนางรม เห็ดฟาง เห็ดขอนขาว และการเลี้ยงจิ้งหรีด เนื่องจากไม่มีครูที่มีความถนัดและภาระงานมาก กิจกรรมที่โรงเรียนเคยจัดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจุบันยังดำเนินการอยู่ ได้แก่ การปลูกกล้วย ไม้ผล เช่น มะม่วง ผักสวนครัว กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์ การออมทรัพย์ การนำภูมิปัญญาอาชีพมาสอนในโรงเรียน เช่น การตัดผมชาย การทำไม้กวาดดอกหญ้า การทำพรมเช็ดเท้า การสานเปล การสานกระด้ง การทอผ้า การทอเสื่อ การทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำ (สวิง ลอบ แห) การถนอมอาหารจากปลา การทำบายศรี เป็นต้น แต่ในการสอนแต่ละปีจะไม่คงที่ว่าเป็นอาชีพเดิมจะเปลี่ยนไปตามวิทยาการ และงบประมาณ

ที่ได้รับจัดสรร นักเรียนชอบ มีความสุขกับการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและเมื่อจบการศึกษาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ชุมชนทั้งสองหมู่บ้านเป็นเดิมชุมชนเดียวกันมีที่มาจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนลำปาวที่ทำให้หมู่บ้านเดิม คือ บ้านเสาเล้า ซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย มีพื้นที่กว้างขวาง ประชากรมากกว่า 500 หลังคาเรือน มีชีวิตความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็ง ผู้คนสุขภาพแข็งแรง ต้องจมลงเพราะน้ำท่วมเมื่อมีการสร้างเขื่อนลำปาว ชาวบ้านเสาเล้าเดิมจึงต้องอพยพโยกย้ายไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนาที่เหลืออยู่ของคนในบริเวณใกล้เคียง และเกิดเป็นหมู่บ้านใหม่ริมเขื่อนลำปาวหลายหมู่บ้านรวมทั้งบ้านโนนสว่างและบ้านโนนมีกิจ

4. กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และโรงเรียน ดำเนินการดังนี้

4.1 การประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกันของบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อกำหนดแนวทางดำเนินการร่วมกัน

4.2 บ้าน วัด และโรงเรียน ศึกษาฐานเพิ่มพูนประสบการณ์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

4.3 บ้าน วัด และโรงเรียน ร่วมกันวิเคราะห์และคัดเลือกเรื่องที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนร่วมกันโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของนักเรียน บริบท และศักยภาพชุมชน สถานการณ์ปัญหาของนักเรียน บทเรียนการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา

4.4 บ้าน วัด และโรงเรียน ร่วมกันจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบตามความถนัด

4.5 บ้าน วัด และโรงเรียน ร่วมทดลองใช้หลักสูตรการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ประเมินผลการใช้และปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

4.6 บ้าน วัด และโรงเรียน นำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนจริง ประเมินผลการใช้และนำเสนอผลการวิจัยต่อชุมชน โดยมีหลักสูตรการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความสนใจเรียนรู้ และนำไปใช้สอนแล้วนักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ได้ฝึกทักษะการทำงานผ่านการเรียนรู้ มีผลผลิตเกิดขึ้นเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และฝึกจัดทำหน่วยเพื่อเป็นรายได้เสริม ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่า

ของเงินมากขึ้น 5 หลักสูตร คือ การเผ่าถ่าน พืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร หลุมพอเพียง และ
น้ำยาทำความสะอาดในครัวเรือน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) สร้างความตระหนัก
- 2) เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว
- 3) เลือกเรียนตามความสนใจเพียงเรื่องเดียว
- 4) ตั้งเป้าหมายและวางแผนการเรียนรู้จากเรื่อง que เลือกร่วมกัน
- 5) เรียนรู้ร่วมกันและลงมือปฏิบัติ
- 6) สรุปและตรวจสอบข้อมูล
- 7) ใช้ประโยชน์จากข้อมูล
- 8) สรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้